

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

Серія 11

Соціальна робота

Соціальна педагогіка

Випуск 14

/ частина III /

КИЇВ - 2012

УДК
0.51
ББК 95

Фахове видання затверджене Президією ВАК України 2004 р., бюлетень № 8 (педагогічні науки) (Додаток до постанови президії ВАК України від 30 червня 2004 р. № 3-05/7)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 8817 від 01.06.2004 р.

Редакційна рада:

В.П. Андрушенко	доктор філософських наук, професор, академік АПН України, ректор НПУ імені М.П. Драгоманова (<i>голова Редакційної ради</i>)
А. Т. Авдієвський	почесний доктор, професор, академік АПН України
В. П. Бех	доктор філософських наук, професор
О.В. Биковська В.	кандидат педагогічних наук, доцент (<i>секретар Редакційної ради</i>)
І. Бондар Г.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Волинка	доктор філософських наук, професор, академік УАПН (<i>заступник голови Редакційної ради</i>)
А. П. Грищенко	доктор філософських наук, професор, академік АПН України, кандидат педагогічних наук, професор
П.В. Дмитренко	доктор історичних наук, професор
І.І. Дробот М.І.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Жалдак Л.І.	доктор філософських наук, професор, академік АПН України
Мацько О.Г.	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
Мороз О.С.	кандидат педагогічних наук, професор
Падалка	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
В. М. Синьов	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України
В.К. Сидоренко	доктор фізико-математичних наук, професор, академік АПН України
М.І. Шкіль М.І.	доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент АПН України
Швт	

Редакційна колегія:

А.Й.Капська	доктор педагогічних наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>)
Р.Х.Вайнола	доктор педагогічних наук, професор
А. І.Г одлевська	кандидат педагогічних наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>)
Л.В.Долинська	кандидат педагогічних наук, професор
М.Б.Євтух	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
О.Г.Карпенко	доктор педагогічних наук, професор
Н.М.Лавриченко	доктор педагогічних наук, професор
Л.І.Міщик	доктор педагогічних наук, професор
Л.О.Савенкова	доктор педагогічних наук, професор
В. М. Синьов	доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України
С. О. Сисоєва	доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України

*Схвалено рішенням Вченої ради
НПУ імені М.П. Драгоманова
(протокол №7 від 23.02.2012 р.)*

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка:
збірник наукових праць. - Випуск 14 /частина III/. - К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012.-230 с.

У збірнику наукових праць пропонуються результати досліджень і експериментальної рясоти з питань соціального ставлення особистості; розкривається педагогічний, психологічний та соціальний аспект. *хз ^б>ліовлюють актуалізацію проблеми і допомагають її вирішувати на сучасному етапі розвитку суспільства та психолого-педагогічні науки.

О Автори статей. 2012 © НПУ імені М.П.
Дрзгсчїлсва. 2 * 1 2 © Редакційна рада.
2012

Макаренко А.В.
РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ 71

Топольський В.О.
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ Ж ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПЕДАГОГІВ..... 77

Сокіл А.Ю.
ВЗАЄМОДІЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ В
РАМКАХ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ВИМОГ РОБОТОДАВЦІВ ЯК ЧИННИК
СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ 85

Томченко Ю.С.
РЕІНТЕГРАЦІЯ ІНВАЛІДІВ ВИРОБНИЦТВА-ПОКАЗНИК ЗРІЛОСТІ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА..... 92

II. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Мельник Л.П., Дідик Н.М.
ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 99

Кравченко О.О.
АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
УВНЗ 107

Майборода Г.Я., Скиба М.М.
МЕДІАОСВІТА СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ Ж УМОВА ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ
МОБІЛЬНОСТІ 115

Бахов І.С.
АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК МІЖКУЛЬТУРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ
СТУДЕНТІВ 122

Песоцька О.П.
ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ Ж ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОБІЛЬНОСТІ
СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ..... 128

центр (інформація, наука, образование) ; гл. ред. А.Ю. Мельвиль. - М. : ОЛМА-

ПРЕСС, 2005. - 352 с.

3. Режим доступу: [Бкр://цл\лу.<іегіго55іі.ш/12112.рЪр](http://www.nbuv.gov.ua/urn:nbuv-uk:urn:uk:epi:12112.pbr)

4. Режим доступу: [Біір://лу уу уу. еі азт.оге/г/есіеп-іпігосісгіоп](http://www.nbuv.gov.ua/urn:nbuv-uk:urn:uk:epi:12112.pbr)

Режим доступу: [Ігир://гіпл5І.С0т/у02т0Іп05П/0Ъга20Уапіе/7-рг0статта-ега5ти5.1і№іі](http://www.nbuv.gov.ua/urn:nbuv-uk:urn:uk:epi:12112.pbr)

О.П.Песоцька,

Луганський національний університет

імені Т.Г.Шевченко

УДК 364 - 32 - 057. 87

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОБІЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація

У статті розкривається волонтерська діяльність студентських груп, як важливий фактор формування мобільності молоді, розвитку її особистісного і професійного потенціалів.

Ключові слова: волонтерські організації, волонтерська діяльність, мобільність.

Аннотация

В статье раскрывается волонтерская деятельность студенческих групп как одного из важнейших факторов формирования мобильности молодежи, развития ее личностного и профессионального потенциалов.

Ключевые слова: волонтерские организации, волонтерская деятельность, мобильность.

Анотація

Ін Шє анісіє'ге <іеа1іп§ дуїїї уоіппіеег'з асііуїііез оГ зісісіепі §гоіргз аз опе оГ Ле тозі ітрогіані Гасіогз іп Ше іогтаїіоп оГуоіл тобіліту, ііз регзопаї апсі прогезсіонаї роїепїаї.

Кеу луогсік: уоіппіагу ог§апІ2айопз, уо1іппеегіп§, тобіліту.

У сучасних умовах соціально-економічного й політичного розвитку України, особливо відчувається потреба у безкорисній добровільній допомозі вразливим верствам населення. Саме з цим пов'язано активне поширення волонтерської роботи. Сьогодні значна кількість волонтерів займається соціальною роботою у державних і недержавних організаціях. У нашій країні найбільш чисельною групою волонтерів є молодь, зокрема, студенти. Волонтерська робота студентів дає можливість опанувати усі соціальні ролі, засвоїти норми поведінки у суспільстві, сформувати загальну та особистісну культуру. Завдяки участі у волонтерській діяльності студент виконує різні соціальні ролі, а саме: аніматора, соціального організатора, менеджера, консультанта, наставника, посередника, експерта. Волонтерська робота спонукає особистість до активної взаємодії із соціальним середовищем, до

встановлення тривалих продуктивних взаємин із представниками різних соціальних груп суспільства. Все це дозволяє набути певного соціального досвіду, сприяє саморозвитку, самовдосконаленню, самореалізації, розвиває мобільність сучасної студентської молоді.

Різні аспекти волонтерської діяльності розкриті в працях зарубіжних та вітчизняних учених. Аналіз багаторічного досвіду волонтерської діяльності подано у роботах зарубіжних дослідників Г. Каскеллі, Р. Кроу, С. Маккарлі, Р. Лінча, М. Мерріл, Н. Нуланд та інші.

Волонтерство як складова соціально-педагогічної роботи з молоддю розглядається у роботах І. Зверевої, Г. Лактионової, С. Савченко. Технології залучення та підготовки студентів до волонтерської діяльності висвітлено у дослідженнях О.Безпалько, З. Бондаренко, Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, Т.Лях, В. Петровича. Особливості роботи волонтерів у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді розкрито у працях О. Кузьмінської, Н. Романової, С. Толстоухової.

Досвід організації студентських волонтерських груп в Україні освітлено у роботах З.Бондаренко, Н. Заверико, В. Кратинової, Н. Ларионової, Т.Лях.

Однак поза увагою сучасних дослідників залишається вивчення волонтерської діяльності студентських груп у аспекті формування мобільності, як інтегрованої якості особистості, що дозволяє майбутнім фахівцям стати дієздатними учасниками міжособистісних взаємовідносин та професіоналами своєї справи і забезпечує успішну життєдіяльність молоді людини в умовах сучасного суспільства. Тому на сьогодні ця проблема є актуальною і потребує свого вивчення.

Мета нашої статті - дослідження волонтерської діяльності студентських груп як фактору формування мобільності сучасної молоді.

Мобільність як інтегрована якість особистості розвивається у процесі діяльності. Дослідження волонтерства як засобу формування суб'єктності особистості студентів спеціальностей «Соціальна робота», логічно почати з аналізу сутнісної сторони суб'єктності як особливого соціально-психологічного феномену.

Суб'єктність особистості проявляється у діяльності. А діяльність з точки зору В. Лазарева [1, с. 46], на відміну від поведінки, передбачає наявність мотиву, тобто умовою суб'єктності є наявність у індивіда мотиву, причому мотиву саме тієї діяльності, в яку він включений своєю активністю.

Теоретико-методологічний аналіз показав, що поняття „волонтер”.

„волонтерство” можна конкретно й адекватно застосовувати лише за умови зародження, становлення й функціонування його як суспільної організації громадянського суспільства. Сутність цього явища можна визначити ж особливу форму спонтанного самовиявлення вільних громадян і добровільно сформованих ними для захисту власних інтересів організацій та об'єднань в усіх сферах життя суспільства і як певну систему відносин, яка склалась для досягнення певної спільної мети - реалізації власних бажань, себе через надання безкорисливої допомоги іншим.

Волонтерські організації - це вільні союзи людей, які об'єдналися спільним спеціальним інтересом, що відображений у програмі організації. Програма в основному спрямована на надання соціальних послуг та допомоги. При цьому одним з базових принципів є вступ в організацію тільки за власним бажанням кожного. Таким чином волонтерство, як феномен відповідає категорії діяльності, бо саме добровільність вибору є реалізацією наявних внутрішніх мотивів діяльності, спрямованої на допомогу іншим.

Волонтерський рух у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка бере свій початок з моменту створення на історичному факультеті волонтерського загону „СОВА” у 1997 році. Від самого початку загін представляв собою, використовуючи типологію основних напрямів становлення волонтерського руху в Україні [2, с. 98], педагогічно спрямовану волонтерську діяльність як засіб розвитку особистості, її соціалізації, духовного становлення. Цей напрям реалізується у дитячих та молодіжних об'єднаннях, які передбачають суспільно корисну діяльність. У той же час специфіка контингенту учасників загону, а це переважно студенти спеціальності «Соціальна робота», зміст їхньої суспільно корисної діяльності визначили низку особливостей використання волонтерської діяльності як фактору розвитку мобільності, а саме: 1) поєднання двох аспектів волонтерства як ресурсу соціальної роботи (соціалізація волонтерів відбувається через надання допомоги іншим у вирішенні проблем у системі «індивід - соціальне середовище», тобто певної деформації соціалізаційного процесу);

2) створення умов для більш сприятливої соціалізації волонтерів не тільки як особистостей, а й як професіоналів.

У плані загальної соціалізації завдяки волонтерській діяльності студенти отримують: більш глибокі знання з соціальних проблем, більш реальні уявлення про спосіб життя різних верств населення; нові навички й досвід загального характеру; розвиток комунікативних навичок, досвід спілкування з різними людьми; досвід ділового спілкування й ділової поведінки; самоактуалізацію та

самореалізацію завдяки переходу до нового, більш активного способу життя; самоствердження через відчуття себе корисним, отримання більш соціально поважного статусу тощо. У плані професійного становлення надбання волонтерів включають: перевірку власної теоретичної та практичної підготовки на практиці; самодіагностику професійної придатності та професійних пристрастей; стійку динаміку соціально-ціннісної складової у системі професійної мотивації; набуття додаткових фахових знань з майбутньої спеціальності; напрацювання навичок спілкування з майбутніми клієнтами, спілкування з професіоналами в обраній спеціальності; знайомство з новими методиками і технологіями; відпрацювання власного набору професійного інструментарію; формування індивідуального стилю професійної поведінки й діяльності.

По суті волонтерство дозволяє розширити діапазон професійної діяльності студентів соціально спрямованих спеціальностей. При цьому слід відзначити, що волонтерська діяльність має переваги у порівнянні з навчально- професійною діяльністю, у тому числі з практикою, основними з яких є: добровільність участі, а звідси більш стійка мотивація до діяльності; більше самостійності, а звідси більш динамічне та якісне особистісне та професійне зростання; більше свободи вибору об'єктів волонтерської діяльності, її змісту, форми, а звідси більше умов для побудови індивідуальної траєкторії професійного становлення; більше каналів соціального порівняння (інші волонтери, професіонали соціальної сфери тощо), а звідси умови для формування більш об'єктивно-критичного ставлення до себе як в особистісному, так і в професійному плані.

Все це активно використовується у процесі формування мобільності волонтерів-студентів соціально спрямованих спеціальностей, що пов'язане з наступними моментами: добровільність участі одразу виключає суб'єкт-об'єктні відносини між педагогами-кураторами волонтерського загону і волонтерами; добровільність участі, можливості вибору у видах та способах діяльності забезпечують умови для максимального та всебічного самовираження студента й викладача у конструктивно корисній діяльності; конкретність діяльності у сполученні з добровільною участю як студентів, так і викладачів з одного боку вимагають, а з іншого створюють можливості для спільної діяльності, що стимулює їх багаторівневу соціально-педагогічну взаємодію; поєднання стійкої мотивації до волонтерської діяльності, самостійності у конкретних ситуаціях цієї діяльності, професійної підготовки сприяє формуванню не тільки зацікавленості в результатах діяльності, а й відповідальності за ці результати; об'єднання

індивідуальної мотивованої активності волонтерів у спільну організовану діяльність створює своєрідну систему соціальних зв'язків, у яких кожен студент виступає не просто як оточуюче середовище для інших студентів, а ж суб'єкт, що активно впливає на їх соціалізацію; реалізація активності волонтерів у реальному соціумі не тільки руйнує закритість педагогічного середовища, створюючи своєрідний соціокультурний та освітній простір у межах волонтерського; загону, але й забезпечує вихід освітніх та соціалізаційних процесів у більш широке соціальне середовище, ніж навчальний заклад.

Таким чином, волонтерство як феномен відрізняється цілою низкою таких характеристик, що дозволяють аналізувати його з позицій категорії діяльності й оцінювати ж засіб формування суб'єктності особистості студентів спеціальності «Соціальна робота», такої інтегрованої якості як мобільність у процесі їхнього особистісного і професійного становлення [3, с. 151-153].

Основними напрямками роботи загону є: 1) робота з ветеранами педагогічної праці (співпрацівники університету) та людьми похилого віку- клієнтами Луганського геріатричного притулку № 1; 2) робота з людьми з обмеженими можливостями; 3) робота з дітьми девіантної поведінки; 4) робота з дітьми, позбавленими батьківської опіки та піклування; 5) підготовка культурно-дозвіллевих програм для дітей та молоді; 6) робота з профілактики соціально-негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі; 7) організація педагогічної допомоги невстигаючим учням загальноосвітніх шкіл; 8) допомога державним та недержавним соціальним службам та організаціям у розробці та реалізації проектів та програм; 9) розробка та реалізація навчальних програм підготовки тренерів-волонтерів; 10) організація роботи з правової просвіти дітей та молоді; 11) робота з пропаганди здорового способу життя; 12) науково-дослідна робота з соціальної проблематики та методичному забезпеченню волонтерського руху; 13) допомога волонтерам у особистісному та професійному зростанні [4, с. 139].

За період свого існування загін виріс від конкретних практичних благодійних справ до розробки й реалізації власних соціальних проектів та участі у проектах регіонального, національного та міжнародного рівнів. Так з 2003 по 2011 року студенти волонтери беруть постійну участь у проектах: тренінгових програмах „Сприяння просвітницькій роботі «рівний - рівному», серед молоді України щодо здорового способу життя” (Міністерства освіти і науки України, Академія педагогічних наук України, ПРООН, ЮНЕИДС); „Старт для розвитку студентських громад Східноукраїнського центру громадських ініціатив при підтримці Програми малих проектів Посольства

Королівства Нідерландів в Україні (Матра Кап); „Українсько-польського міжкультурного діалогу” (в рамках програми „Молодь” Європейської комісії); „Доктрина молодіжної політика України” (IV Всеукраїнський саміт ООН); „Організація Луганського молодіжного табору для волонтерів „Школа правових тренерів”, „ Молодіжний табір особистісного розвитку”, „Літній Псі-зон 2005” „Міжнародної організації департаменту надання гуманітарної допомоги 80С”; „Українсько-польський міжкультурний діалог” (програма молодь Європейської комісії); „ Технології активізації громади”, „Покращення соціальних послуг дітям та сім'ям громади (Всеукраїнський благодійний фонд „Благополуччя дітей України”); „Школа волонтерів з проблеми попередження торгівлі людьми та інше. З 2006 року волонтерський загін „СОВА” переніс акцент у своїй діяльності в межах Луганської територіальної громади.

Працюючи з різними категоріями клієнтів волонтерський загін «СОВА» використовує такі напрями своєї діяльності: 1) робота з профілактики соціально-негативних явищ у підлітковому та молодіжному середовищі - проведення соціально-просвітницьких тренінгів, курсів, семінарів, тематичних дискотек з дітьми та молоддю („Скажи насиллю НІ!”, „Життя без СНІДу”, „Захисти себе і людини, що ти кохаєш”); 2) організація педагогічної допомоги невстигаючим учням загальноосвітніх шкіл - репетиторство та індивідуальні заняття в рамках роботи центру педагогічних технологій загону („Допомога поруч”, „Ти зможеш”, Помогайка”); 3) допомога державним та недержавним соціальним службам та організаціям у розробці та реалізації проектів та програм - участь в акціях, підготовка та реалізація культурно-масових заходів та дозвіллевих програм, допомога у розробці соціальних проектів та пошук спонсорів для їх реалізації (соціокультурна анімація, соціальне проектування, фандрайзинг) - „Я-лідер”, „Спілкуємось та діємо”, „Я і мої права”, „Батьки і діти”); 4) розробка та реалізація навчальних програм підготовки тренерів-волонтерів - робота тренерської студії з розробки та проведення соціально-просвітницьких та психологічних тренінгів серед дітей та молоді міста і області („Здоров'я - моя цінність”, „Відпочиваємо із задоволенням”, „Літня школа активістів волонтерів”); 5) організація роботи з правової просвіти дітей та молоді - проведення соціально-правових тренінгів серед студентів та школярів загальноосвітніх шкіл („Права та обов'язки”, „Захисти себе сам”, „Шкідливі звички - чому?”); 6) робота з пропаганди здорового способу життя - проведення просвітницьких тренінгів і тематичних виступів агітбригади волонтерського загону („Кинь курити!”, „Актуальні питання здоров'я дівчат

юнаків”);

Загін «Авангард» (Ровеньківський факультет) зосереджує свою увагу на наданні соціальних послуг неблагополучним сім'ям; організації та проведенні засідань клубу «Сім'я» для дітей старшого шкільного віку та студентства, участі у роботі «Телефону довіри» Ровеньківського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

В своїй роботі з волонтерами ми маємо за мету, підвищити рівень знань учасників в сфері волонтерської роботи в громаді, соціальної роботи з людьми з особливими потребами, технологій проведення просвітницької роботи та організації дозвілля дітей та молоді, а також сформувати в них активну позицію щодо впровадження цих знань та навичок у практичну діяльність волонтерського загону і як результат сформувати мобільність у власній діяльності.

У дослідженні брали участь 92 учасника волонтерських загонів „СОВА” та „Авангард” (студенти спеціальності „Соціальна робота”).

Проведене нами анкетування умовно розподілено на три основні блоки, які є критеріями оцінки ефективності формування якостей, навичок мобільності студентів: 1) підвищення рівня поінформованості аудиторії з питань тих тем, які обговорювалися на тренінгах, семінарах, засіданнях волонтерського клубу; 2) формування установок на активну позицію щодо впровадження отриманих знань в практичну діяльність; 3) оцінка емоційного стану студентів, комфортність, «сильні» та «слабкі» сторони розвитку їхньої мобільності у діяльності.

Аналіз заключних анкет учасників засвідчує, що діяльність була дуже корисною для 88 % осіб, корисною для 12 % учасників. Всі вони зазначають, що участь у волонтерській роботі надала можливість: ознайомитися з новим теоретичним матеріалом щодо організації волонтерської роботи за різними напрямками; отримати інструментарій для розв'язання практичних завдань соціальної роботи та власної діяльності; опанувати нові технології соціальної роботи з дітьми та молоддю; обмінятися досвідом роботи з представниками інших волонтерських загонів; усвідомити власну позицію по відношенню до складних проблем оперативності у власній діяльності.

У анкетах 98 % зазначили, що результатом участі у волонтерській діяльності є сформованість навичок аналізу проблем сім'ї, дітей та молоді, навичок проведення соціально-просвітницького тренінгу в молодіжному середовищі; навичок надання соціальних послуг людям з особливими потребами та організації дозвілля дітей та молоді; навичок самоорганізації у

виконанні різних видів діяльності, вмінь швидко і продуктивно реалізовувати поставлені цілі, вирішувати завдання.

Наступним, другим, показником ефективності волонтерської діяльності є те, що 100 % респондентів висловили бажання впровадити у практичну діяльність з сім'ями, дітьми та молоддю всі знання та навички, які вони отримали під час волонтерської роботи.

Нарешті, останнім критерієм оцінки ефективності формування мобільності у процесі волонтерства є те, що 100 % учасників волонтерської роботи у своїх анкетах оцінили атмосферу волонтерського загону як дуже добру, дружню. Також студенти відповіли, що для особистісного зростання вони отримали: закріплення особистих та товариських стосунків та зв'язків, обмін досвідом; з'явилась потреба до самоосвіти; навчилися розкриватись, не бути скутими; з'явилося відчуття єдності та причетності до спільної справи; прагнення досягти високого професійного рівня.

Волонтери у своїх есе, на зустрічах із студентами, викладачами відмітили, що постійна участь у різноманітних видах добровільної діяльності сприяла розвитку в них таких характеристик особистості як: інтерес до діяльності; чесність; порядність; справедливість; емпатійність; наполегливість й цілеспрямованість; самодисципліна й самоконтроль; відповідальність; оптимізм; раціональність; ініціативність.

Таким чином, наявність сформованості вищезазначених даних характеристик у студентів-волонтерів переконливо доводить, що волонтерська діяльність виступає одним з важливіших соціальних факторів успішного формування мобільності сучасної студентської молоді та є запорукою подальшого професійного й особистісного розвитку людини.

Література

1. Лазарев В.С. Проблеми психического развития в теории деятельности // Первые чтения памяти В.В. Давидова: Сб. выступлений. - Рига-Москва, 1999.-е. 46-56.
2. Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку / Вайнола Р.Х, Капська А.Й, Комарова Н.Н та ін.. - К.: Академпрес, 1999. -112 с.
3. Кратінова В.О. Волонтерство як засіб формування суб'єктності особистості студентів спеціальностей „Соціальна педагогіка”, „Соціальна робота”. / О.В. Кратінова, Н.Б. Ларіонова, О.П.Песоцька // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. - № 6 (123) березень. - 2007. - с. 148-154.